

ฎีกาวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568
(สัญญาที่มีลักษณะเป็นทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือ
ในเรื่องความประพฤติของคู่สมรส)
Supreme Court Decision No. 1303/2568
(A Written Agreement which Forms a Probationary
Condition Concerning the Conduct of a Spouse)

ไพโรจน์ กัมพูสิริ*

ศาสตราจารย์ นักวิชาการ กรุงเทพมหานคร

Pairoj Kampusiri

Professor, Scholar, Bangkok

	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2553/2526	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568
ข้อเท็จจริง	ก่อนจดทะเบียนสมรสโจทก์กับจำเลย ทำสัญญากันว่า ฝ่ายภรรยาจะไม่ประพฤติ ตัวให้ผิดจารีตประเพณีและให้กินอยู่	เนื้อความบันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับ ครอบครัวระหว่างโจทก์และจำเลยมุ่งเน้น ในเรื่องความประพฤติของจำเลยเป็น

* นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปริญญาเอก สาขากฎหมายเอกชน มหาวิทยาลัย
ปารีส 2, ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชากฎหมายลักษณะครอบครัวและมรดก ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

** ในบทวิเคราะห์นี้ ผู้เขียนจะขอเรียกฎีกาที่ 2553/2526 ว่า ฎีกาฉบับแรก เรียกฎีกาที่ 1303/2568 ว่า
ฎีกาฉบับที่สอง

*** บทบัญญัติที่อ้างในบทวิเคราะห์นี้เป็นบทบัญญัติจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งสิ้น

	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2553/2526	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568
	ปรณินิบัติในฐานะให้เป็นสามีภรรยาอยู่กินร่วมกันตลอดไป และจะไม่ประพฤติปฏิบัตินอกใจสามีอีกต่อไป เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้กระทำผิดพลาดเงื่อนไขดังกล่าวยินยอมให้ปรับจำนวนเงิน 50,000 บาท เป็นสัญญาอย่างหนึ่งมีลักษณะเป็นพันธันในเรื่องความประพฤติของภรรยาตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. ม.1516 (8) ซึ่งเป็นเหตุให้สามีฟ้องหย่าภรรยาได้ หากผิดพันธันที่ทำกัน เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติและไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นที่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายใด ๆ อีกทั้งมิได้เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ต่อมาโจทก์และจำเลยได้จดทะเบียนสมรส ก็ได้ยอมรับสัญญานับนี้ให้มีผลผูกพันบังคับระหว่างกันได้ สัญญานับนี้จึงมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย ไม่เป็นโมฆะ แต่ค่าปรับสูงเกินส่วน ศาลฎีกาให้ใช้ค่าปรับลดลงกึ่งหนึ่ง	สำคัญว่าจำเลยจะไม่ทำร้ายร่างกายโจทก์และบุคคลในครอบครัว อีกทั้งจะเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี จะไม่กระทำการใด ๆ ให้โจทก์และบุคคลในครอบครัวได้รับความเสียหาย โดยมีเงื่อนไขบังคับหากจำเลยฝ่าฝืนกระทำผิดข้อตกลงจำเลยยินยอมหย่าขาดกับโจทก์และสละสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นสินสมรสทั้งหมด ดังนี้ ไม่ใช่ว่าข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาโดยตรงอันจะเป็นสัญญาระหว่างสมรส แต่เป็นสัญญาอย่างหนึ่งมีลักษณะเป็นพันธันในเรื่องความประพฤติของจำเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (8) เมื่อไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นที่ต้องห้ามขัดแย้งด้วยกฎหมาย อีกทั้งมิได้เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน บันทึกรับข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย โจทก์นำมาเป็นเหตุฟ้องหย่าจำเลยได้ จำเลยทำร้ายร่างกาย ภ. บุตรของโจทก์และจำเลยซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัว เป็นการกระทำผิดพันธันตามบันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับครอบครัวที่ทำกันกับโจทก์เป็นหนังสือเรื่องความประพฤติว่าจำเลยจะไม่ทำร้ายร่างกายโจทก์และบุคคลในครอบครัวโจทก์มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวได้ และในส่วนที่ตกลงกันว่าหากผู้ให้สัญญาทำร้ายร่างกายผู้รับสัญญาหรือบุคคลในครอบครัวคนหนึ่งคนใด ผู้ให้สัญญาขอสละสิทธิในสินสมรสที่ทำมาหาได้กับผู้รับ

	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2553/2526	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568
		สัญญาทั้งหมด เป็นข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นที่มีใช้ใช้เป็นจำนวนเงินเป็นเบี้ยปรับ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 382 ถ้าเบี้ยปรับนั้นสูงเกินส่วนศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ตามมาตรา 383

บทนำ

ประเด็นที่ศาลวินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกาสองฉบับที่เหมือนกัน คือ ประการแรก ข้อตกลงระหว่างสามีภริยาคู่นี้เป็นพันธันในเรื่องความประพฤติ มิใช่สัญญาระหว่างสมรส เมื่อฝ่ายที่ให้พันธันผิดข้อตกลง อีกฝ่ายย่อมฟ้องหย่าได้ ประการที่สอง คือ เบี้ยปรับเมื่อผิดพันธัน และ ประการที่สาม คือ ศาลใช้ดุลพินิจลดเบี้ยปรับ แต่ที่แตกต่างกันก็คือ เบี้ยปรับในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับแรกเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า หากฝ่ายภริยาผิดพันธัน ยินยอมให้เบี้ยปรับเป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท ในขณะที่คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับที่สอง กำหนดไว้ว่า หากฝ่ายสามีผิดพันธัน ยินยอมหย่าขาดจากภริยาและขอสละสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นสินสมรสทั้งหมด สุดท้ายเมื่อศาลเห็นว่า ข้อที่สามีขอสละสินสมรสเป็นเบี้ยปรับเมื่อสูงเกินส่วน ศาลจึงใช้ดุลพินิจลดลงมา

บทวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1303/2568 ที่ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์นี้มีข้อเท็จจริง 3 ประเด็นดังที่ได้กล่าวข้างต้น อันได้แก่พันธันในเรื่องความประพฤติ สัญญาระหว่างสมรส และเบี้ยปรับ เรียงร้อยตามกันมาอย่างน่าสนใจ ก่อนหน้านี้นี้ก็เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับสัญญาระหว่างสมรส พันธัน ตลอดจนเบี้ยปรับเป็นฐานในการวินิจฉัยของศาลในรอบล่าสุดนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2553/2526 ซึ่ง ท่านชาติชาย อัครวิบูลย์ ได้เขียนหมายเหตุท้ายฎีกาเอาไว้ที่น่าสนใจ โดยผู้เขียนได้นำมาเปรียบเทียบกับคำพิพากษาฉบับที่ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์ จะขออธิบายเป็นลำดับ โดยจะขอยุติถึงพันธันในเรื่องความประพฤติก่อน จากนั้นจะเป็นสัญญาระหว่างสมรส และปิดท้ายด้วยเบี้ยปรับ

1. พันธันที่ทำให้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติเป็นเหตุฟ้องหย่าที่เกิดจากความผิด¹ ของคู่สมรสที่ได้ให้พันธันไว้ (มาตรา 1516 อนุ. 8) เนื่องจากแต่ละเหตุฟ้องหย่าในมาตรา 1516 นี้

¹ เหตุหย่าอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ อันได้แก่ เหตุหย่าที่เกิดจากความผิดของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น เป็นชู้หรือมีชู้ หรือประพฤติชั่ว ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 7 เหตุ และเหตุหย่าที่มีได้เกิดจากความผิดของคู่สมรส แต่เป็นเหตุที่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ส่งผลให้ชีวิตครอบครัวไม่สามารถดำเนินต่อไปอย่างปกติ ตัวอย่างเช่น วิกลจริตหรือมีสภาพร่างกายทำให้ไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล เป็นต้น.

ล้วนแต่มีลักษณะร้ายแรง ทั้งมีการกำหนดไว้ว่า กรณีฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุผิดพันต้น ถ้าศาลเห็นว่า ความประพฤติของคู่สมรสอันเป็นเหตุให้ทำพันธเป็นเหตุเล็กน้อยหรือไม่สำคัญอันจะมีผลถึงการอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรสโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้หย่าก็ได้ ตัวอย่างของพันธต้นเรื่องความประพฤติ เช่น สามีทำหนังสือไว้ให้แกภริยาว่าจะยอมเลิกกับอนุภริยา เมื่อสามีผิดพันธบนภริยาถือเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ (ฎ.344/2479) ชายให้สัญญาว่าจะเป็นสามีที่ดีต่อไป จะไม่ด่าว่าบุพการีของอีกฝ่ายและจะไม่ทำร้ายภริยาอีกต่อไป (ฎ.739/2528) หรือสามีทำพันธบนไว้ว่าจะเลิกความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับหญิงอื่น (ฎ.5161/2538) เป็นต้น อันอาจจะถือได้ว่า คู่สมรสฝ่ายที่ให้พันธบนมีหนี้ที่จะต้องงดเว้นกระทำการ

2. สัญญาระหว่างสมรส² บัญญัติไว้ในมาตรา 1469 ความว่า

“สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินใดที่คู่สมรสได้ทำไว้ต่อกันในระหว่างเป็นคู่สมรสกันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นคู่สมรสกันอยู่หรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการเป็นคู่สมรสกันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการสุจริต”

มาตรานี้มีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่นเดิม (พ.ศ. 2439) มาตรา 792³ และเนื่องจากในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับที่สอง มีประเด็นอยู่ว่า ข้อตกลงขอสละสิทธิในที่ดินสินสมรสทั้งหมดของฝ่ายสามีจะถือว่าเป็นสัญญาระหว่างสมรสหรือไม่⁴ หากเป็นคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมมีสิทธิบอกล้างได้ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 1469 ตรงข้ามหากมิใช่ คู่หย่า ย่อมต้องรับผิดชอบในกรณีผิดพันต้นเรื่องความประพฤติ ต้องโอนสินสมรสตามที่สัญญาไว้ให้แก่อีกฝ่าย ตรงนี้มีความเห็นอยู่สองความเห็น ความเห็นแรกมองว่า ข้อตกลงดังกล่าวไม่ใช่สัญญาระหว่างสมรส (ฎ.3666-3667/2535 และ ฎ.4211/2531) กล่าวคือ ข้อตกลงการหย่าและแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาเป็นข้อตกลงที่แบ่งแยกจากกันมิได้ จึงมิได้เป็นสัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาอย่างเดี่ยวโดยตรง อันจะมีผลทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะบอกล้างได้ตามมาตรา 1469 ตรงข้ามกับความเห็นที่สองเห็นว่า ข้อตกลงดังกล่าวเป็นสัญญาระหว่างสมรส (ฎ.2039/2544)

² รายละเอียดโปรดดูหนังสือของผู้เขียนใน คำอธิบายประมวลแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 15, วิญญูชน 2568) 224-231.

³ ปัจจุบันคือมาตรา 754 (“Article 754 In case a contract is entered into between husband and wife, it may be avoided by either of them at any time during the subsistence of marriage; however, the rights of third persons may not be prejudiced thereby.”)

มีข้อน่าสังเกตว่า ตัวบทข้างต้นมิได้ให้สิทธิคู่สมรสบอกล้างภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการสมรส คงให้บอกล้างได้ในเวลาใดที่ยังเป็นคู่สมรสกันอยู่เท่านั้น

รายละเอียดโปรดดู วิมลพัทธ์ ราชประดิษฐ์, ‘การพัฒนาหลักเสรีภาพในการทำสัญญาของคู่สมรสภายใต้ระบบทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสในกฎหมายครอบครัวของประเทศไทย’ (วิทยานิพนธ์ ปริญญาตุษย์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2568) 157 และโปรดดูตารางเปรียบเทียบระบบทรัพย์สินในภาคผนวก ก. หน้า 375-376.

⁴ แม้คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับแรก จะไม่มีประเด็นที่ว่านี้ แต่ก็นำตั้งคำถามในลักษณะเดียวกันว่า ข้อตกลงให้เบี้ยปรับเป็นจำนวน 50,000 บาท ระหว่างคู่สมรสดังกล่าว เป็นสัญญาระหว่างสมรสหรือไม่ อย่างไร.

ทั้งข้อตกลงเกี่ยวกับสินสมรสดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการหย่า แต่ตราใบที่ยังไม่มีการจดทะเบียนหย่า ต้องถือว่าทั้งสองฝ่ายยังเป็นสามีภริยากันอยู่ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจึงมีสิทธิบอกกล่าวดังกล่าวได้

คำพิพากษาลงบันทึกในคดีนี้ได้อธิบายว่า ข้อตกลงสละสิทธิในสินสมรสทั้งหมดของฝ่ายสามีมิใช่สัญญาระหว่างสมรสเพราะไม่ได้เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาโดยตรง แต่เป็นพันธบัตรในเรื่องความประพฤติตามมาตรา 1516 (8) เมื่อไม่ได้เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีหรือจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคล ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย อีกทั้งมิได้เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน⁵ บันทึกข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย

3. สำหรับเบี้ยปรับนั้น มาตรา 382 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ว่า

“ถ้าสัญญาว่าทำการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นให้เป็นเบี้ยปรับไม่ใช่ใช้เป็นจำนวนเงิน ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 379 ถึง 381 มาใช้บังคับ แต่ถ้าเจ้าหนี้เรียกเอาเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก็เป็นอันขาดไป”

ในส่วนที่ศาลมีดุลพินิจลดเมื่อเบี้ยปรับลงได้ไปได้นั้น มีกำหนดอยู่ในมาตรา 383 ความว่า

“ถ้าเบี้ยปรับที่รับนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ ในการที่จะวินิจฉัยว่าสมควรเพียงใดนั้น ท่านจะให้พิเคราะห์ถึงทางได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่แต่เพียงทางได้เสียในเชิงทรัพย์สิน เมื่อได้ใช้เงินตามเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องขอลดเป็นอันขาดไป

นอกจากกรณีที่กล่าวไว้ในมาตรา 379 และ 382 ท่านให้ใช้วิธีเดียวกันนี้บังคับ ในเมื่อบุคคลสัญญาว่าจะให้เบี้ยปรับเมื่อตนกระทำหรืองดเว้นกระทำการอันหนึ่งอันใดนั้นด้วย”

ในคำพิพากษาทั้งสองฉบับ ศาลมีคำพิพากษาให้หย่าโดยเหตุที่คู่สมรสอีกฝ่ายผิดพันธบัตรในเรื่องความประพฤติตามมาตรา 1516 (8) ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือ ศาลเห็นว่าคู่สมรสฝ่ายหลังนี้ทำผิดข้อตกลงที่พ่วงมากับพันธบัตร ถือเสมือนว่าผิดสัญญา ต้องชำระเบี้ยปรับตามมาตรา 379 แต่ศาลเห็นว่า เบี้ยปรับดังกล่าวสูงเกินส่วน ดังนั้นในฎีกาแรกศาลลดลงมาจาก 50,000 บาทเป็น 25,000 บาท สำหรับฎีกาที่สอง เป็นกรณีชำระหนี้เป็นอย่างอื่นให้เป็นเบี้ยปรับ (สละสินสมรส) ไม่ใช่ให้ใช้เป็นจำนวนเงิน⁶ เหมือนฎีกาแรก ศาลชั้นต้นพิพากษาให้แบ่งสินสมรสคนละครึ่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยสามีโอนที่ดินสินสมรสทั้ง 7 แปลง ให้แก่โจทก์ภริยา ท้ายที่สุด ศาลฎีกามีคำพิพากษาให้ลดเบี้ยปรับ โดยให้จดทะเบียนโอนที่ดิน 7 แปลง ให้ภริยาแต่ละแปลง 6 ใน 10 ส่วน เหตุผลคือ โจทก์จำเลยอยู่กินร่วมกันมาถึง 20 ปี ร่วมสร้างสินสมรสกันมาถึง 7 แปลง เหตุที่จำเลยทำร้ายบุตร เกิดจากอารมณ์การโต้เถียงบาดแผลก็ไม่รุนแรงมากนัก จำเลยอายุประมาณ 70 ปี ไม่ได้ประกอบอาชีพ สมควรได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินที่สะสมมาเพื่อใช้ดำรงชีพในยามแก่เฒ่าและเจ็บป่วย

⁵ ในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับแรก ศาลฎีกายังได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ข้อความในสัญญา กลับเป็นการส่งเสริมศีลธรรมให้สามีและภริยาได้อยู่กินเป็นปกติสุข มิให้ประพฤติดิจจริตประเพณีอันดีงาม.

⁶ มีผู้เห็นว่ากรณีที่จะลดเบี้ยปรับได้นั้นน่าจะเป็นกรณีที่เบี้ยปรับกำหนดไว้เป็นเงินเท่านั้น แต่มีความเห็นของนักกฎหมายสองท่านที่เห็นว่าน่าจะลดเบี้ยปรับได้แม้เบี้ยปรับจะเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นก็ตาม โปรดดู ศันสน์ภรณ์ โสถิพันธุ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 26, วิทยุชน 2567) 502-503.

อนึ่ง ในประเด็นการพิพาทกันบนความประพฤติเป็นการผิดสัญญา ต้องชำระเบี้ยปรับนั้น ท่านชาติชาย อัครวิบูลย์ ได้เขียนหมายเหตุท้ายฎีกาแรกเอาไว้ดังนี้

“เมื่อพิเคราะห์ถึงการที่สามีภริยา จะเรียกค่าทดแทนกันได้นั้นต้องมีเหตุหย่าตามมาตรา 1516 (1), (3), (4) หรือ (6) ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 1523 และมาตรา 1524 หากจะย้อนไปดูมาตรา 1438 ซึ่งระหว่างคู่หมั้นจะตกลงเรื่องเบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาหมั้นไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเหตุที่มีการบังคับให้เกิดการสมรสกันขึ้นโดยไม่สมัครใจ ส่วนในเรื่องสามีภริยา หน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้เป็นความสัมพันธ์ในทางส่วนตัว แม้จะมีผู้เห็นว่าไม่กว้างขวางพอก็มีทางแก้โดยทำทัณฑ์บนตามมาตรา 1516 (8) ภายหลังการสมรสเกิดขึ้นนั่นเอง การผิดหน้าที่การเป็นสามีภริยากันจึงมิใช่เรื่องการผิดสัญญา และหากจะให้หย่าแยกเอาเหตุหย่าอื่น ๆ มากำหนดเป็นข้อขัดใช้ค่าเสียหายกันได้ก็จะทำให้เจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายแปรปรวนไปได้ โดยเฉพาะทฤษฎีพื้นฐานที่ประสงค์จะแบ่งแยกการสมรสและสัญญาที่เกี่ยวกับการสมรสออกไปจากทางสัญญาทางแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งจะนำหลักเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้อง การรับช่วงสิทธิ การแปลงหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักทั่วไปมาใช้บังคับไม่ได้ เป็นต้น โดยเหตุนี้การนำหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนามาใช้กับสิทธิและหน้าที่ของสามีภริยาซึ่งเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน เพราะอาจจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนไปได้ในที่สุด”

บทสรุป

บทเขียนนี้ต้องการอธิบายเพียงว่า เหตุใดข้อตกลงเกี่ยวกับสินสมรสในคำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2568 มิใช่สัญญาระหว่างสมรส จึงบอกอ้างไม่ได้ แต่เป็นข้อตกลงที่พ่วงมากับเบี้ยปรับ ซึ่งให้ใช้ในรูปที่มีใช้จำนวนเงิน ศาลจึงใช้ดุลพินิจลดเบี้ยปรับเป็นเศษส่วนคือให้จ่าย 6 ใน 10 ของที่ดินสินสมรสทั้ง 7 แปลง เป็นเบี้ยปรับเมื่อผิดสัญญาทัณฑ์บนในเรื่องความประพฤติอันเป็นเหตุฟ้องหย่าเหตุหนึ่งในมาตรา 1516 นั่นเอง

การได้อ่านศึกษาเปรียบเทียบคำพิพากษาฎีกาสองฉบับซึ่งมีระยะเวลากันถึง 42 ปีนี้ ทำให้ผู้เขียนเองได้บทเรียนรู้อันมีประโยชน์อย่างมากมาย ที่สำคัญคือต้องขอชมศาลฎีกาที่คงบรรทัดฐานดังกล่าวไว้ แม้จะมีข้อสังเกตจากหมายเหตุท้ายฎีกาฉบับแรกก็ตาม แต่ศาลฎีกาได้แสดงถึงความเข้าใจความแยบยล พลิกแพลงและคิดค้นในการใช้การตีความกฎหมายเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนในครอบครัวที่พิพาทกันนี้อย่างดีที่สุด ขอปรบมือให้ครับ